

MA Research Paper 2022, Kunstakademiet Oslo

Jeg er veldig inspirert av en falsk utgave av The New York Times. Jeg tiltrekkes av prosjekter som søker sitt publikum utenfor gallerirommet. Jeg er fascinert av aksjonisme som finner kreative og uventede måter å protestere på. I denne teksten vil jeg se på noen få kunstnere og forfattere som inspirerer meg og som jeg bruker som holdepunkter i prosjektet jeg arbeider med.

Aktivisme og kunst bidrar til hva vi kan, og ikke kan, se for oss av fremtider. Det er lett å se for seg verdens undergang. Vi vet alle godt hvordan zombier, naturkatastrofer eller atomkrig kan utslette menneskene. Og hvordan en liten gruppe mennesker overlever. Biter seg fast i en forlatt by og finner kjærligheten i en tårevat sluttscene. Det er lettere å se for seg noe man allerede har sett på kino. Utopier er kjedelige og har et rykte for å ende opp som dystopier. Derfor er det mye av det vi kjenner av fremtidsfabler, katastrofer og advarsler.

Mye kunst har politiske ideer, utopier eller protest i seg. Mange prosjekter peker på problematiske forhold som er viktig å holde fokus på. Jeg forstår stunts eller aksjonisme som protest som blir tatt ut av museet eller avisens debattsider og bruker kreative strategier for å få synlighet eller media utover det publikummet som selv ville oppsøkt verket eller teksten. Utopia forstår jeg slik som Thomas More bruker det i sin fortelling fra 1516. Seville tittelen, og nyordet "Utopia" er et ordspill på de greske begrepene eutopos som betyr et bra sted, og outopos som betyr ingensted. I tillegg til å være en historie som ga lesere et eksempel på at ting kunne være annerledes, var kanskje det viktigste bidraget at boken ga oss ordet til å beskrive og snakke om utopia. (More 1516)

The Yes Men klarer å skape et stunt som når bredt ut med en underholdende og ikke minst troverdig utopi. I sitt prosjekt om New York Times skaper de, sammen med mange samarbeidspartnere, en spesialutgave av avisen. Tidlig en morgen distribuerer de, sammen med et stort team, 100.000 gratiskopier av avisen på Manhattan.

The Yes Men er en kunstnerduo fra USA som har holdt på med politiske stunts og satire i mange år. I sin egen film "The Yes Men" utgitt i 2003 beskriver de selv hvordan en satirisk

websiteside og parodi på George W. Bush sin hjemmeside, ga dem noen overraskende muligheter. Etter å ha opprettet siden begynner de å få e-poster fra uventede steder. Konferanser for industri og næring og internasjonale politiske arrangementer tar kontakt og inviterer the Yes Men til å holde innlegg. De tror de har sendt invitasjon til det hvite hus, men har isteden invitert kunstnere og aktivister. De tar imot invitasjonene og møter opp på konferanser. De tenker først at de skal parodierte kapitalistene, tar til orde for et nytt marked hvor man kan kjøpe og selge stemmer i politiske valg. Og forventer at de raskt vil bli kastet på dør. Men til sin overraskelse blir forslaget tatt alvorlig. De fortsetter å dukke opp på lignende konferanser med stadig villere parodier og absurde ideer og kostymer. (Yes Men 2003)

I 2008 gjør The Yes Men et litt annerledes stunt. En falsk avis. Avisen deles ut gratis som en spesialutgave. De skriver blant annet en artikkel om hvordan myndighetene plutselig, men med et ekko fra 1930 tallet, har begynt å ta aktivister på alvor. Flere nye lover, om arbeidsliv og boforhold, men også slutt på tortur ved Guantanamo Bay, har blitt gjennomført etter press fra grassrotorganisasjoner. Et tydelig budskap om et håp for politisk aksjonisme i USA.

Avisen inspirerte meg så mye fordi den gjør mange ting på en gang. Den er et kunstverk som finner en kreativ og morsom måte å finne en sirkulasjon utenfor et gallerirom. Her speiler verket en tradisjon for protest som bruker eksisterende infrastruktur til å nå ut. Slik 1930 tallets kvinnebevegelse stemplet budskapene sine på mynter og slapp dem tilbake i markedet. Eller Cildo Meireles anti-imperialistiske budskap klistret på Colaflasker som ble pantet og kom tilbake i butikkene på 1970 tallet. For ikke å snakke om Dadaistenes *Fake News* lenge før det ble en utslitt frase.

"All the News We Hope to Print"

The New York Times

VOL. CLMIV . No. 54,631

NEW YORK, SATURDAY, JULY 4, 2009

FREE

Special Edition

Today, clouds part, more sunshine, ancient gloom passes. Tonight, strong leftward winds. Tomorrow, a new day. Weather map throughout.

Nation Sets Its Sights on Building Sane Economy

True Cost Tax, Salary Caps, Trust-Busting Top List

By T. VELEEN

The President has called for swift passage of the Safeguarding for a New Economy (S.A.N.E.) bill. The omnibus economic package includes a federal maximum wage, mandatory "True Cost Accounting," a phased withdrawal from complex financial instruments, and other measures intended to improve life for ordinary Americans. (See highlights box on Page A10.) He also repeated earlier calls for passage of the "Ban on Lobbying" bill currently making its way through Congress.

Treasury Secretary Paul Krugman stressed the importance of the bill. "Markets make great servants, terrible leaders, and absurd religions," said Krugman, quoting Paul Hawken, an advocate of corporate responsibility and author of "Blessed Unrest. How the Largest Movement in the World Came Into Being and Why No One Saw It Coming."

At this point, the market is our

leader and our religion. No wonder the median standard of living has been declining so much for so long.

Krugman said that the new Treasury bill seeks to ensure the prosperity of all citizens, rather than simply supporting large corporations and the wealthy. "The market is supposed to serve us. Unfortunately, we have ended up serving the market. That's very bad."

Much as Roosevelt, after the Great Depression, put the brakes on C.E.O. wages and irresponsible banking practices, administration officials claim that today we need to rein in the industry that has caused such chaos and misery.

"The building blocks of post-World War II American middle-class prosperity have all been swept away," said House Speaker Nancy Pelosi, who initially op-

Continued on Page A10

Maximum Wage Law Succeeds

Salary Caps Will Help Stabilize Economy

By J.K. MALONE

WASHINGTON — After long and often bitter debate, Congress has passed legislation, fiercely fought for by labor and progressive groups, that will limit top salaries to fifteen times the minimum wage. Tying the bill to a plan of overall reform of the U.S. economy, the bill echoes a similar effort enacted by President Franklin Roosevelt in 1942, which was followed by the longest period of growth for the middle class in U.S. history.

"When C.E.O. salaries remain stable thanks to high taxation of high salaries, there's little incentive to take big risks with shareholders' money, and the economy remains in a steady growth mode," said Senator Barney Frank, one of the bill's cosponsors. "But when C.E.O. salaries can fly through the roof, there's a very strong incentive for C.E.O.s

Continued on Page A10

TREASURY ANNOUNCES "TRUE COST" TAX PLAN

By MARCUS S. DRIGGS

The long-awaited "True Cost" plan, which requires product prices to reflect their cost to society, has been signed into law.

Beginning next month, throw-away items like plastic water bottles and other items which are wasteful or damaging to the environment will be heavily taxed, as in many developed countries. Steep taxes will also apply to large cars and gas.

The new plan calls for a 200 percent tax on gasoline, comparable to the one long in effect in several European countries. Companies and consumers are already switching in droves from inefficient gas vehicles to new electric cars. "We suddenly have a waiting list 200 names long for the EV," said Jake Chuber, the owner of Cluber Chevrolet in

Continued on Page A10

IRAQ WAR ENDS

U.S. Army helicopters begin moving troops and equipment from Saddam Hussein's former Baghdad palace. COURTESY ARMY/MIL.

Recruiters Train for New Life
As a ban is imposed on recruiting minors, ex-recruiters nationwide look for new work. The Times follows one on his job-hunt odyssey through Manhattan and surrounding areas.

BY BARRY GLAD, PAGE A12

Last to Die
Two proportional monuments — one to the Iraqi dead, 300 feet high, and one to the American dead, 15 feet high — are unveiled in Baghdad, and a five-year-old boy whose lifespan coincided with that of the Iraq War is remembered.

BY J. FINSTERER, PAGE A5

USA Patriot Act Repealed
Eight years later, a shamed Congress quietly repeals the much-maligned USA Patriot Act, unannounced... or almost.

BY SYBIL LUNDINGTON, PAGE A8

Evangelicals Open Homes to Refugees
Up to a million Iraqi exiles — nearly half of the total — will find sanctuary in Christian homes across the U.S., vows the National Association of Evangelicals. Other denominations are expected to follow.

BY W. WILBERFORCE, PAGE A7

Public Relations Industry Starts to Shut Down
The public relations industry has been criticized for misleading the American people, corrupting politicians, and even helping to start wars. Now, it's beginning the process of shutting down for good.

BY LOUIS BECK, PAGE A10

Ex-Secretary Apologizes for W.M.D. Scare

300,000 Troops Never Faced Risk of Instant Obliteration

By FRANK LARIMORE

Ex-Secretary of State Condoleezza Rice reassured soldiers that the Bush Administration had known well before the invasion that Saddam Hussein lacked weapons of mass destruction.

"Now that all of you brave servicemen and women are returning, it's important to us to reassure you, and the American people, that we were certain Hussein had no W.M.D.s and that he would never launch a first strike against the U.S.," Ms. Rice told a group of wounded soldiers at a Veterans' Administration hospital yesterday.

"I want you to know that if we had had the slightest suspicion that Saddam could use W.M.D.s against you, we never would have sent hundreds of thousands of you to be sitting ducks on the Iraqi border for several months."

Mr. Rice was referring to the fact that by August 2002, eight months before the ground invasion, the U.S. had over 100,000 troops stationed in countries throughout the Gulf, a number that grew to over 300,000 shortly before the 2003 attack on Baghdad. Most of these were within range of the Scud missiles used by Mr. Hussein in the 1991 Gulf War, that could easily have been fitted with chemical or biological weapons if they had existed.

Rice noted that in the 1991 Gulf War, Hussein had used missiles to launch attacks on Israel, which made him popular with Arab citizens throughout the Middle East.

"Do you really think we would have given Saddam a major public relations coup by allowing him to annihilate tens of thousands of you right there on holy territory?" asked Ms. Rice.

Former Secretary of State Henry A. Kissinger responded to Ms. Rice's revelation without surprise. "Of course this was the case. When Israel believed Iraq had nuclear weapons in 1981, they didn't attack on the ground — they bombed from the air. That's a pre-emptive attack. If you believe deterrence will not prevent an attack and that your enemy has W.M.D.s, then the last thing you do is station your troops right next door."

ABC's George Stephanopoulos

Continued on Page A5

Troops to Return Immediately

By JUDE SHINBEN

WASHINGTON — Operation Iraqi Freedom's ancient Operation Enduring Freedom were brought to an unceremonious close today with a quiet announcement by the Department of Defense that troops would be home within weeks.

"This is the best face we can put on the most unfortunate adventure in modern American history," Defense spokesman Kevin Sites said at a special joint session of Congress. "Today, we can finally enjoy peace — not the peace of the brave, perhaps, but at least peace."

As U.S. and coalition troops withdraw from Iraq and Afghanistan, the United Nations will move in to perform peace-keeping duties and aid in rebuilding. The U.N. will be responsible for keeping the two countries stable; coordinating the rebuilding of hospitals, schools, highways, and other infrastructure; and overseeing upcoming elections.

The Department of the Treasury confirmed that all U.S. dues owed by the U.S. were paid as of this morning, and that moneys previously earmarked for the war would be sent directly to the U.N.'s Iraq Oversight Body.

The president noted that the Iraq War had resulted in the burning of many bridges. "Let our history with our allies run deep," he said, "and we all know that friends forgive friends for anything. Or nearly?" A spokesperson for the French Ministry of Defense confirmed that France would assist the U.S. withdrawal. "The U.S. helped the Soviet Union defeat Hitler. We do recognize that."

In conflict zones worldwide, leaders and rebels pledged peace. (See "In Conflict Zones Worldwide, 'Peace Moves,'" on Page A4.) On Wall Street, reactions were mixed, with the Dow Jones Industrial Average up 84 points, to close at 4,212. While KBR stock was quickly downgraded to a "junk" rating of BB-, defense contractors such as Lockheed Martin and Northrop Grumman started up.

Continued on Page A5

Popular Pressure Ushers Recent Progressive Tilt

Study Cites Movements for Massive Shift in DC

By SAMUEL FIELDS

The spate of reform initiatives undertaken by the Administration and both houses of Congress can be attributed directly to grassroots advocacy, according to a comprehensive study due out this month.

"In education and health care, most notably, but also in housing, banking, and the environment, we have documented unprecedented responsiveness on the part of political leaders," said Dr. Joyce Wellmon, director of the Plains Institute for Policy Analysis, a New York-based think tank. "Our data show a direct correlation between the level of activity of particular coalitions, on the one hand, and specific legislative action, on the other. It's popular pressure that is responsible for the swiftness and scope of legislation emerging from the White House and Congress."

The institute's report shows a three-fold increase in the incidence of letters, phone calls, faxes, and email received by congressional offices, 88 percent of which were from people who identified themselves as new members of particular activist organizations.

See nytimes.com for more

The report includes extensive interviews with House and Senate staff, who speak of "unimaginable change," a "dramatic policy shift," and "a new era of accountability" since the elections.

"Not since the Great Depression has the interaction between popular movements and public leaders been so robust," said Jorge Lazaro, head of the U.S. Government Accountability Office. Lazaro cited, in particular, the Wagner Act, also known as the National Labor Relations Act of 1935, which recognized the right of workers to organize and bargain collectively with their employers.

"Roosevelt showed no interest in the Wagner Act until it became clear the unions were going to force it through regardless," Mr. Lazaro noted. "At that point he jumped on it and helped push it into law."

Mr. Lazaro also pointed to the Depression-era organizing of the Farmers' Holiday Association, when farmers refused to sell or bid on crops, blockaded roads, and even once used a torpedo to halt a train carrying livestock into Iowa. Such direct actions helped push courts and legislatures to adopt

Protests organized by Witness Against Torture helped pave the way for the close of the Guantanamo facility. KE VEVY/THE NEW YORK TIMES

measures that granted relief from debt caused by low crop prices.

"The similarities between the two periods are remarkable, and the lesson that emerges is simple: if you want change, keep our feet to the fire."

Dr. Wellmon agrees. "The only reason the current President and Congress have been able to implement all these changes, was because of pressure from popular

movements that made them have to."

The Plains report, due out next month, cites the work of groups associated with United for Peace and Justice, an umbrella for anti-war groups, for galvanizing public support for ending the war, and for pushing the Administration to resist the oil lobby and other interest groups. It also cites the work

Continued on Page A6

INTERNATIONAL A4-5

Gilmo, Other Centers Closed
The notorious Guantanamo Bay, Cuba detention camp will be closed, along with a network of secret C.I.A.-run facilities in Eastern Europe, Afghanistan and elsewhere. PAGE A24

Iraqi Refugees Worldwide Celebrate Withdrawal
Two million Iraqi exiles, and three million internal refugees, celebrated the end of hostilities and began making plans to return to their homes. PAGE A4

NATIONAL A6-9
Conflict of Interest Law Will Stop Revolving Door
The "Revolving Door" bill will prohibit high-ranking corporate officers from holding public office for ten years upon

leaving their companies, and public officials from accepting management positions at large corporations for the same period. Coupled with the Ban on Lobbying bill, the bill will reduce the influence of large corporations on public policy. PAGE B1

Health Insurance Act Clears House
While almost all are celebrating the passage of the National Health Insur-

ance Act, which finally brings the U.S. up to par with other developed nations, representatives of Kaiser, Cigna and other health insurance companies are vowing to "fight tooth and nail" to protect their interests. PAGE A7

Bush to Face Charges
Most observers weren't surprised by the high treason indictment itself, but rather by the party that brought it. The case could also provide an unexpected boost to the International Criminal Court, paving the way for more indictments. PAGE A5

BUSINESS A10-11
Corporate Personhood Gets Real
An initiative to abolish limited liability will make shareholders pay for the crimes their corporations commit — even if they only own one or two shares in a mutual fund. PAGE A11

NEW YORK A12

Bicycle Lanes Inaugurated
With the completion of the 5th Avenue bike lane and groundbreaking on other avenues, New York is on the (bike) path to becoming as livable as other world cities. PAGE A12

EDITORIAL A13

A Lobbyist Defends Lobbying
The Ban on Lobbying bill is not without victims. PAGE A13

Thomas L. Friedman
The columnist resigns, and will put down his pen to take up a screwdriver. PAGE A13

A Baboon Troop's Experience
A particularly peaceful baboon troop may have lessons to teach us. PAGE A13

More Inside The Times. PAGE A2 -

HELPING THE WORLD TODAY

9 2 0 1 5

9 2 0 1 5 1 2 0 2 5 9

I tillegg til distribusjonen følger avisen også en tradisjon for culture jamming som går tilbake til Guy Debord og Situasjonistene og deres ideer om *détournement* hvor man skulle søke å få den kommersielle propagandaen og reklamen til å spore av og undergrave beskjeden. (Debord, Wolman 1956) Aktivister over hele verden har brukt eksisterende reklamer for store merker og remikset dem eller tegnet over dem der de er i gatebildet. Denne tradisjonen tar markedets makt over sinnene på alvor og protesterer mot den volden som blir påført oss på daglig basis fra reklame. Her forstår jeg volden som et inntrykk man ikke kan beskytte seg mot. Slik Khaneman og Twersky fremlegger sin psykologiske teori om sinnets to moduser i boken "Tenke, fort og sakte". Her forstås hjernens potensiale til å vite eller kunne ting bedre enn vi kan forstå når vi analyserer noe sakte. Eksempelene de bruker er sjakkspillere som instinktivt og umiddelbart vet hva som er neste trekk bare ved å se et sjakkbrett, men som ikke kan forklare hvorfor. Hjernen fungerer slik for å hjelpe oss med små valg i løpet av dagen, kalt system 1. Vante oppgaver som å lage kaffe eller låse døren klarer hjernen vår for oss uten at vi behøver å tenke gjennom handlingene sakte i en konsentrert modus, system 2. Men den samme dynamikken gjør oss sårbare for inntrykk. Det betyr at vi ikke kan velge hva hjernen vår tenker, leser eller tar inn i for eksempel gatebildet. Ser du en reklame med stor skrift hvor det står "drikk melk" kan du ikke stoppe din hjerne fra å lese det og å tenke på melk før det er for sent. (Khaneman, Twerski, 2012)

I avisen til The Yes Men blir også denne formen for protest innbakt i selve formen. De bruker de vante reklameplassene til å skape nye remiksede reklamer for de store firmaene som unnskylder seg for sin utnyttning. Og for eksempel lover å donere all sin profitt til å hjelpe ofrene for diamantutvinning. I tillegg blir selve avisformen brukt til å skrive artikler og nyheter som er en parodi på de vante artiklene, like i form med et innhold som er en ønsketenkning om fremtiden. Det er også en del i avisen der man vanligvis finner avisens rettelsener om faktafeil. Her bruker aktivistene muligheten til å la *The New York Post* unnskyldes sin uetterrettlighet og rolleblanding for at de har tatt imot reklamepenger fra de store oljeselskapene, samtidig som de har en plikt til å rapportere sannferdig om klima og global oppvarming. En interessekonflikt på linje med å ta imot reklamepenger fra militæret og å rapportere om Irak-krigen.

Avisen er et forsøk på å mobilisere aktivister i et øyeblikk med fremtidstro og optimisme. Lansert på 4. juli og året etter at Obama var blitt valgt som president. I En kolonne med liten skrift har de trykket en forklaring på sine motivasjoner for å skape denne avisen. De

skriver: "Denne utgaven av The New York Times kommer fra en fremtid hvor vi klarer å gjennomføre det vi vet er mulig idag." (The Yes Men 2008 s. 2) Her tar avisen også form som en fiksjon. En science fiction historie om verden i en nær fremtid. En sjelden variasjon av en utopisk fremtid hvor myndigheter hører på aktivister. Og hvor lobbyister er arbeidsledige og de store selskapene tar ansvar for miljøskader.

Vi har et begrenset kapasitet til å se muligheter for radikal forandring. Reklame og forventninger fra samfunn og skole kan jobbe sammen for å fortelle oss en utgave av virkeligheten. Her er det mange variasjoner. Men noen narrativer hører likevel til vår tid. Du skal få deg en utdanning. Du skal få deg en jobb. Du skal bruke dine penger på produkter. Du skal bruke dine penger på hus. Du skal låne penger fra banken. Og du skal betale din gjeld. David Graeber beskriver gjeld som en definerende makt som påvirker menneskenes liv i sin bok "5000 Years of Debt".

David Graeber er en antropolog og forfatter fra USA som også er kjent for sin aktivisme. Han døde dessverre i 2020, like før hans siste bok kom ut. Graeber var involvert i Occupy Wall Street protestene i etterdønningene av finanskrisen i 2011. Han ble kjent for å ha formulert slagordet "We are the 99%" som har blitt en virksom påminnelse om hvordan ekstreme forskjeller har bygd seg opp mellom de få med store formuer og resten av oss.

I boken "5000 Years of Debt" fra 2011 beskriver Graeber historien til gjeld og argumenterer for at ideen om gjeld er mye eldre enn oppfinnelsen av penger. Gjelden han skriver om går tilbake så langt man kan finne spor etter religion og samfunnshierarkier. Gjelden et barn har til sine foreldre, eller gjelden lavere kaster hadde til de høyere kaster i hinduismen er eksempler. Den kristne arvesynden blir også forstått som en gjeld alle kristne påtar seg fra fødselen av. For meg var denne boken veldig spennende fordi den gikk i strupen på noen etablerte myter om hva penger og gjeld betyr. Graeber avliver myten om penger som noe naturlig som vokste frem fra byttehandel slik de aller fleste økonomistudentene fortsatt leser i pensum. Som antropolog slår han fast at det aldri har blitt funnet noen eksempler på samfunn som drev med byttehandel på en måte som kunne gli over i pengeøkonomi. Boken viser hvordan forskjellige samfunn har vært forsiktige med gjeld og sett på gjeld som et onde som må kontrolleres og hvordan mange samfunn hadde ordninger for hvordan gjeld skulle slettes hvert jubileumsår. I bokens

konklusjon viser Graeber hvordan mye av de mest grusomme hendelsene i historien er drevet frem med gjeld som bakteppe. (Graeber 2011)

Den dagen mange ventet på i 1970 årene var dagen man ble gjeldsfri. Og dette var ofte beskrevet i populærkultur og film. En dag kommer far hjem fra arbeid og slenger jakka fra seg og annonserer til sin kone og (små) barn, at i dag var siste avdrag betalt. Nå er denne scenen fra film og TV blitt noe helt utelukket. Den dysfunksjonelle familien Simpson sin situasjon har nå blitt en uoppnåelig drøm. (Homer kjøpte sitt eget hus med hage på én ufaglært lønn med kone og to barn å forsørge.) Graeber sier vi aksepterer denne gjelden og at den må betales for dette er en "lov" som er over 5000 år gammel, nærmest skrevet i vårt DNA. Nå er vi forventet å ta opp lån til både skole og hjem og gjerne ta med oss gjelden i graven. Men hva gjør det med måten vi lever livene våre?

Jeg synes Graebers metode er spennende. Som antropolog kan bøkene hans transportere oss i tid til et helt annet samfunn og en annen politisk virkelighet. Og ved å bli rykket ut av det vante og selvsagte i vår egen tid kan man se sitt eget samfunn utenfra på en ny måte.

Jeg startet for mange år siden med et prosjekt om penger. Dette var i etterdønningene av finanskrisen. Og mye ble skrevet og sagt om årsaker og skyld. Men følelsen var likevel at få ble straffet, og at de som ble rammet var hovedsaklig vanlige folk som mistet jobb og hus. Ikke investorer som hadde pumpet opp markedet eller spekulert i innviklede finansinstrumenter.

Jeg synes det er facinerende hvordan man ofte snakker om penger som noe naturlig og konstant. Men de er oppfunnet og satt i bevegelse av mennesker. Og vi har levd uten penger mesteparten av menneskenes historie. Likevel er det vanskelig å tenke seg et samfunn uten dem, eller tilogmed et samfunn hvor pengene er *litt* annerledes enn det de er idag.

Etter mange forsøk på å skrive manus til dokumentar, og mye research om pengenes historie sto jeg allikevel fast. Jeg synes penger er visuelt vanskelig fordi de ikke egentlig eksisterer. Vi har bare disse myntene og sedlene eller blinkene tall på en skjerm, som alle egentlig bare er pengenes *målestokker*.

Kanskje Science Fiction er riktig ramme for mitt neste forsøk på å forstå pengene. Vi er som fisken i vannet når det gjelder disse pengene. De er rundt oss hele tiden, og det har blitt vanskelig for meg å tenke klart om dem når de er så tett på. Kan science fiction bli en metode for å få dem på avstand?

I Darko Suvin's Bok om science fiction beskriver han sjangeren som en spesiell fortelling som passer veldig godt som kommentar og kritisk blikk på eget samfunn. Sjangeren står i kontrast til fantasy, myter eller magisk realisme. sci fi er en litterær sjanger som er radikalt eller i det minste betydelig forskjellig fra empiriske tider, steder eller karakterer i etterlignende eller naturalistisk fiksjon. Men som allikevel, noe som gjør sci fi forskjellig fra andre "fantastiske" sjangere, altså fiksjon som ikke har empirisk etterrettelighet, samtidig blir forstått som ikke umulig innenfor de kognitive (kosmologiske og antropologiske) normene i forfatterens epoke. (Suvin 1979) Slik som The Yes Men beskriver i sin avis, har de utelatt ting som de gjerne kunne tenke seg, for å holde seg til det som er realistisk eller mulig å oppnå i sin tid.

Darko Suvin skriver i sin bok "Metamorphoses of Science Fiction" om science fiction som "cognitive estrangement". En strategi for kognitiv merkeligjøring som kan belyse og hjelpe publikum å se for seg en annen virkelighet. I science fiction har man muligheten til å vise en annen verden som om den var ekte. Man kan også vise sin egen verden sett gjennom øynene til en fremmed som besøker fra en annen planet eller en annen tid. Suvin sier han har erstattet science med cognition fordi dette gir et utvidet bilde av tankekraft som ikke begrenser seg til vitenskapelig metode. Estrangement bruker han i stedet for fiction for å tydeliggjøre at vi her snakker om en konstruert virkelighet som er langt nok unna den virkeligheten som er forstått som vår egen. Sammen gir denne formen potensialet for å vise frem et utopia eller dystopia som deretter hjelper leseren til å se sin egen verden som et slags eksistensielt anti-utopia. Suvin forklarer at når du leser om en annen verden har du muligheten til å like eller mislike den fordi du er utenfor, du kan legge vekk boken og forkaste ideene og universet som finnes i teksten. Men den virkeligheten du selv er en del av har du begrenset mulighet til å observere. Du kan også like den eller mislike den, men du kan ikke være sikker på hvordan du selv er påvirket eller manipulert ved at du er inne i den fra du er født og hele livet. (Suvin 1979) Disse ideene om hvordan sci fi kan utfordre oss til å se oss selv i vår egen kontekst er veldig interessant for meg.

En kobling mellom protest og sci fi er bruk av kostymer fra serien “The Handmaids Tale” i protest for kvinners rett til abort. Eller to fingre holdt opp som protestanter brukte i demonstrasjoner for demokrati i Thailand og som er hentet fra filmene “Hunger Games”. Det er mektige bilder på undertrykkelse og motstand. Og viser at historiene kan speile situasjoner i mange land og til mange tider.

I H. G. Wells “*The Time Machine*” er fortelleren en mann på slutten av 1800 tallet som har en maskin som lar ham reise i tid (men ikke sted). Han blir fremstilt som en vitenskapsmann for å sannsynliggjøre maskinen. Hans fortellinger fra fremtiden er en advarsel om hva som kan hende med overklassen og arbeiderklassen utifra en forståelse av den tidens vitenskap. Evolusjon og naturlig utvalg. I Wells historie ble jeg inspirert av den enkle men godt fungerende fortellerteknikken, med en manns betraktninger og også med hans siste kommentar om at dette er hans historie, og de andre tilhørerne under middagen får selv velge å tro ham eller ikke. Dette gjør at denne historien fungerer godt som en advarsel om konsekvensene av samtidens politiske system. Og at hovepoenget ikke egentlig er om det er sant eller ikke sant. Leseren blir oppmerksom på at dette er en oppdiktet historie, inne i en annen oppdiktet historie. (Wells, 1895)

I Ursula K. Le Guins “*The Dispossessed*” møter vi ikke den tidsreisende som oppdager en ny verden. Isteden er vi transportert til andre planeter i en annen tid. Vår egen tid er ikke representert. Men vi følger en historie om to planeter, hvor den ene er et fullstendig anarkistisk samfunn uten kapitalisme, mens den andre planeten er et kapitalistisk samfunn som er nærmere forfatterens samtid. Det som var spennende og inspirerende for meg i denne versjonen av en sci fi historie var at karakterene på disse veldig forskjellige planetene viser oss sine betraktninger og preferanser. Men ingen av hovedkarakterene sitter på noen perfekt løsning. Det viser seg at også i anarkistenes revolusjonære samfunn er det portvoktere og urettferdighet. Isteden introduserer forfatteren en tredje stemme fra en planet langt vekk som blir de som i noen få paragrafer mot slutten av boken kan sies å være fornuftens stemme opp i hele situasjonen. (Le Guin, 1974)

Jeg har begynt arbeidet mot en fiksjonsfilm om en tidsreisende. I manuset er hovedpersonen en innbygger i en verden av anarkister, hvor penger ikke lenger eksisterer. Alt er i harmoni og ingen har hastverk eller tenker på regninger. Etter en stor global hyperinflasjon har penger mistet sin verdi, og sakte blitt glemt. Et ormehull åpner seg og gir muligheten for en reise tusen år tilbake i tid. Vår venn velger å reise tilbake fordi han er

interessert i historie og kjeder seg i sin nesten perfekte verden. Her skriver han rapporter om det han lærer om penger og observerer hvordan et samfunn med penger fungerer.

Mine utfordringer i dette manuset er å fortelle en historie sett utenfra om en verden jeg selv kjenner godt. Det ble tidlig et spørsmål for meg hvordan han vil kunne snakke om penger. Ord som økonomi, inflasjon eller handel er uttrykk som rommer mye informasjon om et system. Kan han lære disse ordene? Og isåfall, ville han selv brukt dem i sine rapporter tilbake til sin verden? Hva ville jeg synes om penger hvis jeg så dem for første gang?

Jeg tenker at filmen kan baseres hovedsaklig på analoge stillfoto som jeg filmer. Jeg har latt meg inspirere av stemningen og bildebruken i Chris Markers "La Jette" fra 1968. Stillbilder som hviler lenge på skjermen åpner opp for en spennende bruk av publikums fantasi. Filmen jeg planlegger vil bli basert på at hovedkarakteren har skrevet en dagbok, med sine faglige rapporter innimellom dagbokens sider. Filmen vil starte med at en boks blir funnet ca 200 år inn i fremtiden. I boksen er dagbok, rapporter og bilder. Når den som har funnet boksen begynner å lese blir vi fraktet inn i en montasje med en voiceover som forteller historien.

Chris Marker er en filmskaper og en kunstner som er interessert i media og hvordan vi skaper og gjenskaper mening og forståelse gjennom bilder, historier og myter. I tillegg til sine filmer er han kjent for å ha laget en avatar i en av de tidlige meta-verdenene på internett: "Second Life". Her fortsatte han å lage kunst som bare kunne eksistere der. Markers ide om stillfoto kom ifølge ham selv til pga av kostnadene til fremkalling av film. La Jette har bare en kort scene med bevegelige bilder som ble filmet en ettermiddag. Jeg liker selv å utnytte de begrensningene man har til å finne kreative løsninger. Mange kunstverk har fått sitt uttrykk delvis pga av hvor mange cm bredde døren til studioet har, og jeg synes det kan være spennende å utforske. Samtidig tenker jeg at ressursene man mangler ikke skal senke ambisjonene, og at det alltid finnes en måte å fortelle en historie. Og situasjonen et verk blir laget under kan bli en del av den historien.

Stillbilde fra "La Jette"

“La Jette” er en film om tidsreiser, apokalypse og minner. Den tilbyr en rolig meditasjon om minner og hva tid og situasjoner påfører minnene. Jeg forstår Marker som en filmskaper som ikke bare forsøker å fortelle en historie fra begynnelse til slutt, men som lar publikum forstå og tenke over hva en filmen gjør, og hvordan bildene får sin betydning og om man kan stole på dem. Bilder er ikke sannhet men kun en representasjon av sannheten. Marker bygger opp sine filmer slik at publikum blir oppmerksomme på at det er en illusjon og ikke en sannhet. Han vekker det kognitive system 2 hos oss og vi blir tvunget til å ta stilling til og å selv binde meninger sammen. Markers “La Jette” er en film om tidreise som også bruker mye tid på å tenke over hva tid og minner er. Jeg håper jeg kan lage en film som lar publikum selv tenke over hva penger egentlig er.

I manuset lar jeg hovedpersonen bli nysgjerrig på penger først. Og beskrive dem på en naiv måte i begynnelsen. Etterhvert lar jeg ham bli undrende i forhold til hvordan de kan ha verdi. Og hans forskning vil gå ut på å undersøke hva penger er nå og hvordan de utviklet seg. Jeg vil la ham bli mer og mer negativ til penger. Han ser hvordan de styrer livene til menneskene i fortiden. Han ser at folk blir utnyttet og gjør ting de ikke har lyst til å gjøre. Han forstår pengene som et mentalt virus som alle er smittet med.

Mens han blir mer og mer negativ til penger ettersom historien utspiller seg vil jeg også bruke det visuelle i filmen til å fortelle den motsatte historien. Nemlig at han blir mer og mer glad i penger. Han vil kjøpe seg en klokke eller spise fine middager på restaurant. Tilslutt i historien vil han overtale seg selv til å måtte bli i fortiden for å beskytte hemmeligheten om penger fra sine medborgere i fremtiden. Han er redd for at pengene vil ødelegge hans samfunn. Den kognitive dissonansen mange opplever i forhold til penger og rettferdighet blir etablert i hans hode uten at han innser det selv.

I denne versjonen av en Science Fiction fortelling er det en fremmed som kommer inn i vår verden. Jeg forestiller meg at kameraet i filmen er i hovedpersonens øyne. Da kan jeg jobbe med det uperfekte bildet. Blikket som forteller om noe mannen som ser. Han har begrenset forståelse og begrenset oppmerksomhet. Hva legger han merke til i bybildet? Hvordan utvikler han sitt syn på vår verden? Kan hende ser han først mest ned og på det skitne og kaotiske i byen. Senere løfter han kanskje blikket? Oppsøker utsikter over byen eller pene omgivelser.

Jeg vil jobbe med analogfoto frem mot denne filmen. Det er en spesiell stemning som kommer med sort-hvitt analogt foto. Dette gir meg også muligheten til å kunne manipulere noen av bildene for å fortelle historien om ormehullet og andre aspekter ved tidsreise. Jeg er selv glad i sakte oppbygging og rolig film med mye informasjon. I noen scener i filmen blir det mye historisk fakta om penger. Da har jeg lyst til å eksperimentere med foto av bøker som ligger oppslått på bordet. Og ha et tydelig rytmeskift i forhold til resten av historien.

The Yes Men brukte en fremtidsvisjon i sitt stunt når de ga ut en falsk utgave av The New York Times. De fantaserte frem en fremtid som var uoppnåelig men innenfor de mulighetene som er gitt av fysiske lover og er praktisk mulig. David Graeber forsker på alternative samfunn, han ser vårt samtidige samfunn i kontrast med sine funn og stiller spørsmål ved om dette er det eneste naturlige resultatet av historiens utvikling. Darko Suvin viser oss potensialet for samfunnskritikk i gode sci fi historier som kan transportere oss ut av våre etablerte omgivelser og sannheter og hvordan det kan hjelpe oss å se oss selv utenfra. Chris Marker lager filmer som dytter oss ut av illusjonen og tvinger oss til å forholde oss til komplekse byggverk av representasjon som er lagene i den medierte historien om virkeligheten.

Jeg håper å kunne utnytte alle disse ideene til å leke med sjangeren, og å finne et potensiale i en historie hvor blikket utenfra er hovedpersonen som kommer til vår tid, fra en annen verden. Jeg vil forsøke å bruke hans blikk til å se på vår virkelighet, men også vurdere hvordan han ville blitt påvirket av det kapitalistiske samfunn. Hovedpersonen blir både frastøtt og besatt av pengenes magi, en opplevelse han kanskje deler med mange i vår tid?

Referanser

Chris Marker, 1968, "La Jette", Argos Films

David Graeber, 2011, *Debt: The First 5000 Years*, Melville House

Darko Suvin, 1979, *Metamorphoses of Science Fiction*, Yale University Press

Daniel Kahneman, Amos Twersky, 2012, *Thinking, Fast and Slow*, Penguin Books

Debord, Guy-Ernest; Wolman, Gil J, 1956, *A User's Guide to Détournement*, Bureau of Public Secrets

H.G. Wells, 1985, *The Time Machine*, William Heineman

The Yes Men, 2008, The New York Times, <https://theyesmen.org/project/nytimes>
Sist lastet ned 12.10.2022

The Yes Men, 2003, "The Yes Men", MGM Distribution Co.

Thomas More, 1516, *Utopia*, Public Domain <https://www.gutenberg.org/ebooks/2130>

Ursula K. Le Guin, 1974, *The Dispossessed*, Harper & Row